

বাংলাদেশ সমীক্ষাক

বুধবাৰ, ১৯শে ফাল্গুন, ১৩৯৩

শিক্ষা ও অপৰাধ প্রবণতা

“চাকা পদাতিকের” উদোগে সপ্তাহবাপি “শিক্ষা সংকট ও উত্তরণ” শীঘ্ৰক সেমিনার কৰ হইয়াছে। উদ্বোধনী দিবসে চাকা বিশ্বিদ্যালয়ের প্রো-ডাইস চ্যালেন্জারসহ কয়েকজন বিশিষ্ট শিক্ষাবিদ ও বুদ্ধিজীবী সেমিনারে বস্তব্য রাখেন। “তাহাদের” বজ্বোৱ মৰ্মবাপী হইল, শিক্ষাখাতে বায়ের পরিমাণ প্ৰয়োজনের তুলনায় অত্যন্ত কম। সন্তাস-জৰুৰী কাজ-কৰ্ম শিক্ষার সুষ্ঠু পরিবেশ কল্পিত কৰিতেছে। এবং স্তু রাজনীতি ছাত্র-তরঙ্গের সাবিক উন্নতিৰ সহায়ক।

বিশিষ্ট শিক্ষাবিদদের শেষোভূত অভিযন্ত সম্পর্কে কাহারও কাহারও তিন্মত থাকিতে পাৰে। তবে প্ৰথম দুইটি বস্তবা সম্পর্কে সাধাৰণ-ভাৱে কাহারও দিমতে অব-কাশ নাই। শিক্ষা একটি জাতকে নৃতন সন্তাৱনাৰ স্বৰ্গ-দুয়াৰে পৌছাইয়া দিতে পাৰে।

এই একটি বিষয়, যেক্ষেত্ৰে সাফল্য অৰ্জন কৰাৰ অথ শতকৰা আশিভাগ সমস্যাৰ সমাধান। কিন্তু দুর্ভাগ্যক্রমে উত্তৰ-স্থাদী-নতাকামে সমস্যাটিৰ যত ভৱিত সমাধান আশা কৰা গিয়াছিল, কাৰ্যতঃ তাহার কিছুই হয় নাই। শিক্ষিকেৰ হার এখনো পৰি-তাপজনকভাৱে কম। পক্ষান্তৰে শিক্ষাক্ষেত্ৰে স্থৃত নৈৱাজ্য প্ৰতিকাৰী গতিতে চলিতেছে।

দিনে দিনে শিক্ষার মানই যে নিয়ন্ত্ৰণী হইতেছে তাহা নহ, স্থৃতি হইতেছে ভয়ঙ্কৰ এক জেনারেশন গ্যাপ। বিশ্বিদ্যালয় ও অন্য প্ৰায় বিষিন্দু এলাকা। এই এলাকাৰ পথ যাগ্রাতিৰিক্ত সৱল এবং বাহিৰ হইবাৰ বাস্তা নাই। এইচ-এস-সি পৰীক্ষা পাস কৰাৰ পৰ পৰ্ণ এক-দেড় বছৰ বসিয়া থাকিতে হয়। ইহাৰ পৰ প্ৰবেশ কৰিতে পাৰিলৈ চুলে পাক ধৰিয়া যাব, বাহিৰ হওয়াৰ পথ পাওয়া যাব না। ইহাৰ প্ৰধান কাৰণ সন্তাস-

মূলক পরিবেশ এবং বায়ৰ বৰাদেৰ স্বত্ত্ব। বৰ্তমানে শিক্ষা খাতে বায়ৰে পৰিমাণ ও দৈশমিক শুনা দুই ভাগ মাঝ। অথচ উভয় বিবেচনা কৰিয়া এই খাতে বায়ৰ মোট জাতীয় বায়ৰের পাঁচ-সাত ভাগ হওয়া উচিত হিল। অন্যদিকে শিক্ষা প্ৰতিষ্ঠানে সন্তাসমূলক কাজ-কৰ্ম চলিতেছে। বছৰেৰ পৰ বছৰ ধৰিয়া প্ৰতিকাৰে দাবী আনানো সত্ত্বেও প্ৰতিকাৰ হয় নাই। পাৰস্পৰিক দোষাবোপ আৱাজনিক কৃটচালেৰ ভিতৰ দিয়াই দায়িত্ব শেষ কৰা হইতেছে। পৰিণামে ক্ষতিগ্রস্ত হইতেছে জাতি।

অপৰাধ-প্ৰবণ একটি সমাজে শিক্ষাপ্রয়োগেৰ কল্পিত পৰিবেশ নিৰ্মল কৰা সহজ-সাধা নহ। সমাজেৰ বহুৎ একটি অংশ জুড়িয়া অপৰাধপ্ৰবণতা গিজ কৰিতেছে। উপৰ হইতে নীচ পৰ্যন্ত কোথাও উহার ব্যাতিকৰণ নহ। লঞ্জ কৰিলৈ দেখা যাইবে, মোটা অংশটিৰ মাথায় সব সময় অপৰাধ চিন্তা কৰিবলৈ কৰে। ইহাৰ প্ৰতিকাৰ কৰিতে হইলে সমাজেৰ উপৰস্থ জঞ্জাল আগে সাক কৰিতে হইবে। সেখানকাৰ চিন্তা-চেতনাকে কৰিতে হইবে নিৰ্মল। কাৰণ, জনস্তোত্ৰ উপৰ হইতে নীচে গড়ায়। ডাই সমাজেৰ উপৰ দিককাৰ যুগজ যদি পৰিচ্ছন্ন হয় তাহা হইলে বিশ্বিদ্যালয়েৰ পৰিবেশ ধীৱে ধীৱে সুস্থ না হইয়া পাৰে না। পক্ষান্তৰে অগ্ৰাধিকাৰ তালিকাৰ মধ্যে রাখিয়া শিক্ষা খাতে বায়ৰ বৰাদ কৰা প্ৰয়োজন। আজ যাহাৰা সমাজপতি, রাখেট্ৰেৰ পৰিচালক কিংবা ‘জাতীয় নেতা’ তাহাদেৰ মনে রাখা বাছনীয় যে, পতনশীল শিক্ষার প্ৰতিকাৰী গতিৰ অভিঘাত হইতে তাহারাও নিষ্ঠাৰ পাইবেন না। ইতিহাসেৰ কাছে তাহাদেৰ অবশ্যিদাবী থাকিতে হইবে।